

arrova
acadèmia

cieaCOVA

**Dossier de
Lèxic i Semàntica
Curs intensiu C1 CIEAcova**

ÍNDEX

La Creació Lèxica: La Derivació	5
La Sufixació	5
Sufixos Lèxics	5
Sufixos Apreciatius	7
Els Infixos	8
La Prefixació	8
La Parasíntesi	9
La Conversió o Derivació Zero	10
Els Gentilicis	12
La Composició	12
Classificació	13
Altres Compostos	13
El Nombre en les Paraules Compostes	14
Compostos amb Lexemes Grecollatins o Recompostos	14
Lexemes grecollatins més importants	14

LA CREACIÓ LÈXICA: LA DERIVACIÓ

La derivació és un dels procediments de què disposa la llengua per a formar paraules noves a partir d'altres ja existents, per exemple: *paper* + *era* = *papere-ra*; *groc* + *os* + *a* = *grogosa*. Hi ha tres procediments per a formar derivats:

- Sufixació: es posposen sufixos al lexema: *llanterner*, *grisenc*
- Prefixació: s'anteposen prefixos al lexema: *imparell*, *precontracte*
- Infixació: s'intercala un infix entre el lexema i el sufix: *allargassar-se*, *ferreter*

Molt sovint la prefixació i la sufixació tenen lloc al mateix temps en la mateixa paraula. Aquest procediment s'anomena parasíntesi: *emblanquinar*, *impensable*, *malhumorat*.

LA SUFIXACIÓ

En els derivats per sufixació, el sufix matisa el significat del lexema i sovint també canvia la categoria gramatical. Els sufixos més habituals són els següents:

Sufix	Classe	Exemples
-et/-eta, -í/-ina, -ó/ona	diminutius	<i>fillet</i> , <i>mantellina</i> , <i>animaló</i>
-às/assa	augmentatius	<i>cotxàs</i> , <i>donassa</i>
-alla, -atge, -ada, -am	col·lectius	<i>xicalla</i> , <i>fullatge</i> , <i>gentada</i> , <i>paperam</i>
-ot/-ota, -ussa	despectius	<i>peuot</i> , <i>gentussa</i>
-ar, -eda, -ia	llocs o conjunts	<i>pinar</i> , <i>albereda</i> , <i>rectoria</i>
-er/-era, -ista/-iste, -or/-ora, -à/-ana	oficis	<i>ferrer</i> , <i>electricista/e</i> , <i>traductor</i> , <i>escriptora</i> , <i>cirurgiana</i>
-eria, -er/-era	botigues, plantes i arbres, objectes	<i>fusteria</i> , <i>caquier</i> , <i>pomera</i> , <i>cendrer</i>
-or, -edat/-etat, -esa, -ícia	qualitats, abstraccions	<i>germanor</i> , <i>netedat</i> , <i>nuesa</i> , <i>brutícia</i>
-ment, -ció, -ança	accions	<i>aparcament</i> , <i>rendició</i> , <i>ensenyança</i>
-t/-da, -ós/osa, -ari/ària, -ista, -aire, -iu/-iva	estats físics i anímics	<i>panxut</i> , <i>musculosa</i> , <i>solitari</i> , <i>optimista</i> , <i>xerriaire</i> , <i>agressiva</i>
-isme, -ista	tendències, doctrines i ideologies	<i>cubisme</i> , <i>nacionalisme</i> , <i>uropeista</i>

SUFIXOS LÈXICS

Classe	Categoria	Exemple	Derivat resultant
nominalitzadors	N ⇒ N Adj ⇒ N V ⇒ N Adv ⇒ N	-er/-era -itat -ció -al	<i>forn</i> > <i>forner</i> <i>suau</i> > <i>suavitat</i> <i>crear</i> > <i>creació</i> <i>davant</i> > <i>davantall</i>
adjectivadors	N ⇒ Adj Adj ⇒ Adj V ⇒ Adj Adv ⇒ Adj	-enc/-enca -ós/-íssim -aire/-ant/-ble -er	<i>estiu</i> > <i>estiuenc</i> <i>verd</i> > <i>verdós</i> <i>captar</i> > <i>captaire</i> <i>prop</i> > <i>proper</i>
verbalitzadors	N ⇒ V Adj ⇒ V Adv ⇒ V	-egar -itzar -ejar	<i>pedra</i> > <i>pedregar</i> <i>fèrtil</i> > <i>fertilitzar</i> <i>sovint</i> > <i>sovintejar</i>
adverbialitzador	Adj ⇒ Adv	-ment	<i>ràpida</i> > <i>ràpidament</i>

A continuació presentem uns quants sufixos que poden servir per crear substantius:

Procediment de formació		Sufix	Exemple	Sufix	Exemple
Noms derivats de noms	Per a persona	-er, -era	<i>forner, fornera</i>	-aire	<i>colombaire, guixaire</i>
		-ista	<i>periodista</i>	-essa	<i>metgessa, mestressa</i>
		-atre, -atra	<i>pediatre, pediatra</i>	-dor, -dora	<i>llaurador, venedor</i>
		-astre, -astra	<i>pollastre, madrastra</i>	-nt, -nta	<i>depenent, comercianta</i>
		-ari, -ària	<i>funcionari, funcionària</i>	-esa	<i>marquesa, princesa</i>
	Per a cosa	-er, -era, -ar	<i>cirerer, perera, bledar</i>	-isme	<i>feminisme</i>
		-am	<i>brancam</i>	-ada	<i>fideuada</i>
		-ada, -eda	<i>teulada, albereda</i>	-al	<i>arenal</i>
		-all, -alla	<i>plomall, menudalla</i>	-menta	<i>ferramenta</i>
		-atge	<i>fullatge, estatge</i>	-ible, -able	<i>divisible, remeiable</i>
Noms derivats d'adjectius		-esa	<i>lleugeresa, ceguesa</i>	-ia (tònic)	<i>gelosia, covardia</i>
		-ícia	<i>brutícia, avarícia</i>	-ia (àton)	<i>innocència, misèria</i>
		-or	<i>amargor, grogor</i>	-eria, -aria	<i>bogeria, grandària</i>
		-ura (-úria)	<i>verdura, foscúria</i>	-era	<i>sequera</i>
		-(i, e) tat/dat	<i>gravetat, honestedat</i>	-enc/-ós	<i>grisenc, marronós</i>
		-etud, -itud, -tut	<i>quietud, actitud, joventut</i>	-isme	<i>modernisme</i>
Noms derivats de verbs		radical + (Ø, a, e, o)	<i>crit, conversa, dubte, morro</i>	-dor, -dora	<i>mocador, llavadora</i>
		-tori	<i>escriptori, dormitori</i>	-all	<i>fregall, amagatall</i>
		-ment	<i>casament, pagament</i>	-et, -eta	<i>xiulet, proveta</i>
		-alla	<i>troballa, rialla</i>	-dura	<i>fregidura</i>
		-ció	<i>contaminació</i>	-ança, -ença	<i>enyorança, temença</i>

D'altra banda, aquests servrien per crear adjectius:

Procediment de formació		Sufix	Exemple	Sufix	Exemple
Adjectius derivats de noms	generals	-à, -ana	<i>ciutadana</i>	-at, -ada	<i>enjogassada</i>
		-ià, -iana	<i>meridià</i>	-ut, -uda	<i>sabuda</i>
		-í, -ina	<i>coral·lina</i>	-er, -era	<i>mentider</i>
		-enc, -enca	<i>nadalenc</i>	-ívol, -ivola	<i>jovenívola</i>
		-esc, -esca	<i>pintoresc</i>	-ista	<i>camorrista</i>
		-ós, -osa	<i>aigualós</i>		

Adjectius derivats de noms	derivats d'origen culte	-al	senyorial	-ífic, -ífica	específic
		-ar	tubular	-ístic/-ica	urbanística
		-ari, -ària	calcària	-íac, -íaca	elegíac
		-aci, -àcia	sebaci	-oide	asteroide
		-ic, -ica	cíclica		
Adjectius derivats de verbs		-ós, -osa	agradosa	-ble	deduïble
		-ant	important	-iu, -iva	venjativa
		-ent	impotent	-dís, -dissa	acostadissa
		-dor, -dora	eixidor	-ívol, -ívola	mengívol
		-tori, -tòria	rotatòria		

Procediment de formació		Sufix	Exemple	Procediment	Sufix	Exemple
Adjectius derivats d'adjectius	superlatius	-íssim/a	sabudíssima	ordinals/partitius	-é, -ena	vint-i-seté
		-ble + íssim	amabilíssim		-enc, -enca	blavenca
	són pseudoderivats	savi-	sapientíssim	altres	-ís, -issa	malaltissa
		greu-	gravíssim		-ós, -osa	cabalós

SUFIXOS APRECIATIUS

Amb els sufixos es poden formar augmentatius i diminutius:

Augmentatius o Despectius		
Categoria	Sufixos	Derivats
nom	-às, -assa -ot, -ota	homenàs, bocassa, nassot, manota
adjectiu		grandàs, grandassa, altot, altota
verb		allargassar, espellotar, xerrotejar
nom	-arro, -arra	gossarro, veuarra
nom	-astre, -astra	poetastre, medicastra
nom	-ussa	gentussa

Diminutius		
Categoria	Sufixos	Derivats
nom	-et, -eta	collaret, gosseta
adjectiu		boniquet, boniqueta
adverbi		rapidet, propet
nom	-ó, -ona	carreró, gatona
adjectiu		petitó, petitona
adjectiu	-iu, -iua	menudiu, menudiua
nom	-ol, -ola	verderol, banderola
nom	-im, -ella	polsim, portella

ELS INFIXOS

Els infixos són partícules o afixos que es col·loquen entre el lexema i el sufix d'una paraula. Els infixos es poden aplicar a noms, adjectius i verbs i poden donar com a resultat una paraula de categoria diferent: *jugar* (verb) > *juganer* (adjectiu).

Sovint, la intercalació de l'infix dóna com a resultat un derivat amb una significació diferent de la del derivat obtingut amb la simple adjunció del sufix al lexema: *carn-er*, *carn-iss-er*; *ferr-er*, *ferr-et-er*; *allarg-ar*, *allarg-ass-ar*.

A continuació hi ha una llista de paraules amb els infixos més comuns:

-ag-	<i>fumaguera</i>	-en-	<i>llumenera</i>
-al-	<i>apegalós</i>	-et-	<i>pel·leter</i>
-all-	<i>pigallat</i> , <i>rocallós</i>	-ij-	<i>ventijos</i>
-an-	<i>juganer</i>	-in-	<i>blanquinós</i> , <i>emblanquinar</i>
-ar-	<i>flamarada</i>	-isc-, -isqu-	<i>endormiscar-se</i> , <i>plovisquejar</i>
-ass-	<i>allargassar</i> , <i>enjogassat</i> , <i>escriuassar</i>	-iss-	<i>aferriassar</i> , <i>pobriassó</i>
-at-	<i>amagatall</i>	-itz-	<i>fertilitzar</i> , <i>autoritzar</i>
-atx-	<i>esprimatxat</i>	-ol-	<i>casolà</i> , <i>esmicolar</i> , <i>fredolic</i> , <i>ratolí</i>
-eg-	<i>bonyegut</i>	-ot-	<i>amargotejar</i> , <i>parlotejar</i>
-ej-	<i>agrejar</i>	-uc-	<i>menjucar</i>
-ell-	<i>granel·lut</i>	-uss-	<i>embarbussament</i> , <i>menjussar</i>

LA PREFIXACIÓ

La prefixació és un altre mitjà per a generar paraules noves. Els prefixos són partícules que s'afegen davant del lexema i donen lloc a una altra paraula. La taula següent conté la llista dels prefixos més importants amb el significat aproximat.

Prefix	Significat	Exemple
<i>a-</i> , <i>an-</i>	privació/negació	<i>asexual</i> , <i>apolític</i> ; <i>anormal</i> , <i>anàrquic</i>
<i>a-</i> , <i>as-</i>	verbalitzador	<i>aterra</i> , <i>afermar</i> ; <i>asseure's</i> , <i>assemblar-se</i>
<i>ante-</i> , <i>avant-</i>	davant de	<i>antepenúltim</i> , <i>avantpassat</i>
<i>anti-</i>	contra	<i>anticicló</i> , <i>antiràbica</i> , <i>antisemític</i> , <i>antisocial</i>
<i>arxi-</i>	superioritat	<i>arxipreste</i> , <i>arxiduc</i>
<i>auto-</i>	fet per un mateix	<i>autoretrat</i>
<i>avant-</i>	abans/anteriorment	<i>avantbraç</i> , <i>avantpassat</i> , <i>avantguarda</i>
<i>ben-</i>	bé	<i>benestar</i> , <i>benvist</i> , <i>benvolgut</i>
<i>bes-</i> , <i>bi-</i> , <i>bis-</i>	dobe/duplicat	<i>besavi</i> ; <i>biannual</i> , <i>bisíl·lab</i> , <i>bisexual</i>
<i>circum-</i>	a l'entorn/al voltant	<i>circumnavegar</i> , <i>circumval·lació</i>
<i>co-</i> / <i>col-</i> / <i>com-</i> / <i>con-</i> / <i>cor-</i>	junt a/amb companyia	<i>coexistir</i> / <i>col·ligar</i> / <i>comparar</i> / <i>concebre</i> / <i>corregir</i>
<i>contra-</i>	oposició	<i>contraindicacions</i>
<i>des-</i>	traure	<i>deslligar</i> , <i>deslliurar</i>
<i>des-</i> , <i>dis-</i>	negació/oposició	<i>descodificar</i> , <i>desvestir</i> ; <i>disgust</i> , <i>disconformitat</i>
<i>di-</i>	duplicador	<i>disíl·lab</i> , <i>disèpal</i>
<i>en-</i> , <i>em-</i>	verbs diversos	<i>encerclar</i> ; <i>emmagatzemar</i> , <i>empomar</i>
<i>entre-</i>	al mig de	<i>entreacte</i> , <i>entrellaçat</i> , <i>entrepà</i> , <i>entresòl</i>
<i>es-</i>	traure/transformació	<i>esbudellar</i> / <i>espolsar</i> / <i>esfullar</i> / <i>esmicolar</i> / <i>esgrogueir</i>
<i>ex-</i>	negació/contrari/llevar	<i>exportar</i> , <i>excèntric</i> , <i>exconseller</i> , <i>extraure</i>
<i>extra-</i>	fora de	<i>extracomunitari</i>
<i>fora-</i>	fora/que sobrepassa	<i>foragitar</i> , <i>forassenyat</i>
<i>hiper-</i>	més que molt	<i>hipermercat</i>
<i>hipo-</i>	menys que poc	<i>hipotensió</i>

Prefix	Significat	Exemples
<i>in-, im-, il-, ir-</i>	valor negatiu	<i>incòmode; importar, il·legible, irrepètible</i>
<i>infra-</i>	per sota de	<i>infravaloració</i>
<i>inter-</i>	al mig de o entre	<i>interdental, interdepartamental</i>
<i>intra-</i>	dins de	<i>intravenosa</i>
<i>juxta-</i>	al costat de	<i>juxtaposades</i>
<i>macro-</i>	gran	<i>macroeconomia</i>
<i>mal-</i>	sentit negatiu, mal	<i>malgastar, malpensat, malcregut, malfet</i>
<i>menys-</i>	pèrdua de valor	<i>menysprear, menystenir</i>
<i>micro-</i>	petit	<i>microprocessador</i>
<i>mig-</i>	per la meitat	<i>migdiada</i>
<i>neo-, nou-</i>	nou, recent	<i>neoliberal, nounat</i>
<i>no-</i>	negació	<i>no-violència</i>
<i>pan-</i>	tot	<i>panhel·lènic, panteisme</i>
<i>para-</i>	quasi, al costat, més allà	<i>paramilitar, parasíntesi, parasintètic</i>
<i>per-</i>	intensitat, a través	<i>perdurar, perseguir</i>
<i>pos-, post-</i>	després	<i>posposar; postdata, postoperatori</i>
<i>pre-</i>	abans	<i>prehistòria, premeditar, prematur</i>
<i>pro-</i>	en lloc de	<i>pronom</i>
<i>prop-</i>	proximitat	<i>proppassat, propparent</i>
<i>proto-</i>	primer	<i>prototipus</i>
<i>pseudo-</i>	fals, quasi	<i>pseudoderivat, pseudòpode</i>
<i>quasi-</i>	quasi	<i>quasicontracte, quasidelicte</i>
<i>re-</i>	valor repetitiu	<i>recaure, reelegir, regenerar</i>
<i>rere-</i>	per darrere	<i>rerefons, rereguarda</i>
<i>retro-</i>	cap enrere	<i>retrovisor</i>
<i>semi-</i>	meitat	<i>semiautomàtic, semiconductor, semicorxera</i>
<i>sobre-/super- supra-</i>	per damunt de	<i>sobrenatural, superhome, suprarenal</i>
<i>sota-, sots-, sub-</i>	per davall, inferior	<i>sotabarba, sotsinspector; submarí, subsòl</i>
<i>tele-</i>	lluny	<i>telenotícies, telefonar</i>
<i>trans-, tras-</i>	a través de	<i>transatlàntic, trasplantar</i>
<i>ultra-</i>	més enllà	<i>ultramar, ultratomba, ultrapassar</i>
<i>uni-</i>	un sol element	<i>unidireccional, unifamiliar</i>
<i>vice-, vi-</i>	per comptes de	<i>vicedirector, vicesecretari; vicecònsol</i>
<i>vivi-</i>	que viu	<i>vivisecció, vivípar</i>

LA PARASÍNTESI

Un altre procediment per a formar paraules noves és la parasíntesi que consisteix a utilitzar simultàniament la prefixació i la sufixació: *des-car-ar*, *en-orgull-ir*, *in-habil-itar*.

La parasíntesi és un recurs molt important per a formar verbs nous. Els verbs formats a partir de substantius tenen el sentit bàsic de 'posar en acció', 'fer efectiu', 'agafar' el que expressa el mot primitiu, com per exemple, *arraconar*, *apassionar-se*, *enrajolar*, *deshertar*, *esmicolar*. Els formats sobre adjectius signifiquen 'fer tornar' una cosa en allò que expressa el mot primitiu o 'tin-dre-hi tendència' com ara *afluixar*, *acovardir*, *enrarrir-se*.

Els verbs derivats parasintètics resultants són de la primera o de la tercera conjugació (mai de la segona).

Els prefixos usats en la parasíntesi es deriven de les preposicions llatines *a*, *ad*, *cum*, *de*, *ex*, *in*, *trans*. Per exemple:

<i>a-, as-</i>	<i>ajornar, anivellar, asserenar</i>	<i>es-</i>	<i>esfullar, esdentegar</i>
<i>co-, con-, com-</i>	<i>coexistir, corregnar, comportar</i>	<i>ex-</i>	<i>excarcerar, exhaurir</i>
<i>des-</i>	<i>desballestar, desforestar</i>	<i>re, res-</i>	<i>retornar, resseguir</i>
<i>en-, em-</i>	<i>engreixar, emmurallar</i>	<i>trans-, tras-</i>	<i>transportar, traslladar</i>

A continuació hi ha uns quants exemples de verbs formats per parasíntesi:

1a Conjuguació		3a Conjuguació	
Lexema	Verb	Lexema	Verb
aire	<i>enlairar</i>	barat	<i>abaratir</i>
benà	<i>embenar</i>	cap	<i>encabir</i>
brau	<i>esbravar-se</i>	cedir	<i>concedir</i>
canó	<i>acanonar</i>	color	<i>acolorir</i>
carn	<i>acarnissar-se</i>	covard	<i>acovardir</i>
cec	<i>encegar</i>	curiós	<i>encuriosir</i>
cuirassa	<i>encuirassar</i>	dolç	<i>endolcir</i>
fam	<i>afamar</i>	dolor	<i>adolorir</i>
fusell	<i>afusellar</i>	favor	<i>afavorir</i>
germà	<i>agermanar</i>	feble	<i>afeblir</i>
jardí	<i>enjardinar</i>	fort	<i>enfortir</i>
laborar	<i>col·laborar</i>	groc	<i>esgrogueir</i>
lliure	<i>alliberar</i>	lent	<i>alentir</i>
manilla	<i>emmanillar</i>	lleig	<i>enlletgir</i>
midó	<i>emmidonar</i>	lleu	<i>alleugerir</i>
mordassa	<i>emmordassar</i>	malalt	<i>emmalaltir</i>
pols	<i>espolsar, empolsar</i>	mort	<i>esmortir</i>
presó	<i>empresonar</i>	pedra	<i>empedrir, empedreir</i>
quitrà	<i>enquitranar</i>	por	<i>esporuguir-se</i>
ris	<i>arriassar</i>	profund	<i>aprofundir</i>
saber	<i>assabentar-se</i>	redó	<i>arredonar</i>
saó	<i>assaonar</i>	sabor	<i>assaborir</i>
sec	<i>assecar</i>	valent	<i>envalentir</i>
seré	<i>asserenar</i>	vell	<i>revellir</i>
succe	<i>ensucrar</i>	temor	<i>atemorir</i>
tapís	<i>entapissar</i>	vergonya	<i>avergonyir</i>
vernís	<i>envernissar</i>	vigor	<i>envigorar</i>

LA CONVERSIÓ O DERIVACIÓ ZERO

La conversió, o derivació zero, és un procés mitjançant el qual una paraula que té un significat i pertany a una categoria gramatical passa a posseir un altre significat canviant de categoria, sense l'adjudicació d'afixos (sovint perden el sufix o la desinença verbal).

Procés	Categoria	Sufix	Exemples
verbalització	N ⇒ V	-ar	<i>cuina > cuinar, gra > granar, premsa > premsar</i>
	Adj ⇒ V		<i>alegre > alegrar, buit > buidar, espés > espessir</i>
nominalització	V ⇒ N	∅	<i>ajudar > ajut, batejar > bateig, guanyar > guany, rebutjar > rebut, tastar > tast, resar > res</i>
		-a	<i>adeçar > adreça, conversar > conversa, triar > tria</i>
		-e	<i>dubtar > dubte, reptar > repte, xisclar > xiscle</i>
		-o	<i>cagar > cagarro, esgarrar > esgarro</i>

Cal tindre en compte les remarques següents:

- No porten cap prefix (en castellà, amb prefix): *botonar, bufetejar, camforar, camforar, compassar, condicionar, cuirassar, dreçar, femar, fiançar, greixar, lletrejar, metrallar, moblar, nuar, nugar, pedregar, quiratar, tenallar, terroritzar, travessar, turmentar.*
- Tenen prefix o sufix diferent del castellà: *abaratir: *abaratir, acolorir: *colorear, acovardir: *acovardir, afusellar: *fusilar, agrir: *agriar, alliberar: *librar, arrelar: *enraizar, assaborir: *saborear, atemorir: *atemorir, aterrar: *aterrir, aterrar: *aterrir, bombar: *bombar, emmalaltir: *enfermar, enfortir: *fortalecer, ennuvolar-se: *nublar-se, enrogir: *enrojecer, entapissar: *tapizar, envalentir:*

*envalentonar, envernissar: *barnizar; escanterar: *descanterar, esfilagarsar: *deshilar, esgotar: *agotar, esllomar-se: *deslomarse, espavilar: *despavilar, estretir: *estrechar, esvanir-se: *desvanecerse, fecundar: *fecundizar, garantir: *garantizar, pol·luir: *polucionar, rejuvenir: *rejuvenecer, remordir: *remorder, reverdir: *reverdecer, valorar: *valortizar.

- Tenen doble forma però significat idèntic: afamar o afamegar, caricaturar o caricaturitzar, cuirassar o encuirassar, desbrancar o esbrancar, espessir o espesseir, emmurallar o murallar, florir o florejar, gloriar-se o gloriejar-se, grapar o engrapar, maridar o emmaridar, negociar o negociejar, pedalar o pedalejar, sanglotar o sanglotejar, sulfatar o ensulfatar, ventar o ventejar.

Fixeu-vos que hi ha uns quants verbs que tenen forma pareguda però significat diferent:

Verb	Significat	Exemples
baixar abaixar	anar, traslladar o portar de dalt a baix rebaixar, fer descendir	Joan, baixa el fem al contenidor. Abaixa el foc perquè no es creme la carn.
blanquejar emblanquinar	tirar a blanc, mostrar la blancor, fer legals diners de procedència il·legal pintar de blanc	En aquell negoci blanquejaven diners negres. Hem emblanquinat la paret.
clarificar aclarir	separar partícules en suspensió en un líquid fer menys obscur, menys espés; explicar	El vi primer s'ha de clarificar. Calia aclarir el dubte.
creuar encreuar	passar, travessar disposar les coses en creu	Heu creuat el camí per on no tocava. Els camins s'encreuen molt prop d'ací.
dormir adormir	estar en estat de repòs fer dormir, començar a dormir	El xiquet va dormir tranquil·lament. Últimament, no em puc adormir a les nits.
dreçar adreçar endreçar	posar dret, erigir, compondre posar dret, dirigir posar en ordre	La senda dreçava a la font. Adreçava les cartes a desconeguts. Lluís, per favor, endreça la teua cambra.
estiuar estiuajar	passar el bestiar l'estiu en un lloc estar-se l'estiu en un lloc	Les vaques estiuaven muntanya amunt. On penses estiuajar enguany?
famejar afamar	patir fam fer patir fam	Aquelles pobres gents famejaven. Esta dieta tan estricta m'afama.
forçar forcejar	fer cedir per força fer força per vèncer una resistència	Han forçat la dimissió del ministre. Els lladres van obrir la porta forcejant.
greixar engreixar	untar amb greix engrossir	Cal greixar el motor perquè vaja més fi. Miquel, t'has engreixat massa!
guaitar aguaitar	vigilar, mirar (figurat) vigilar, des d'un lloc amagat	Guaita, este, quines coses diu! La policia aguaitava des de la porta.
preuar apreuar	posar preu avaluar	Cal preuar de nou els productes. Tothom apreuava les seues virtuts.
pujar apujar	anar o portar de baix a dalt incrementar/aumentar el nivell o la intensitat	Han pujat a la muntanya. Maria, apuja el volum de la tele.
semblar assemblar-se	aparentar; paréixer just, convenient tindre semblança dos o més persones	Això que dius no em sembla bé. Les tres germanes s'assemblaven molt.
senyalar assenyalar	posar un senyal mostrar	Li han senyalat la cara d'una galtada. El vell assenyala el camí al foraster.
seure assure's	descansar sobre les natges prendre seient, posar o fer seure algú	No podem seure, s'han acabat les cadires. Assegueren el malalt a l'empona del llit.

ELS GENTILICIS

Els gentilicis –que s’escriuen sempre en minúscula– són derivats que es formen a partir del topònim (continent, país, comarca, localitat) de la persona o grup a què es referixen.

La formació dels gentilicis és gramaticalment imprevisible ja que a qualsevol radical de lloc es podria afegir més d’un sufix per tal de formar un gentilici (per exemple, res no impediria que formàrem *alzirenc*, en comptes del correcte *alzireny*, per a referir-nos als habitants d’Alzira). Fins i tot, a vegades, s’ha creat més d’un gentilici (en el cas de Barcelona antigament se’n deia *barcelonés* i ara, *barceloní*) o, en altres casos no se n’ha format cap; llavors els habitants són anomenats habitualment ‘els, les de tal lloc’ o ‘habitant de’, ‘natural de’, ‘pertanyent a tal població’, etc. El procediment per tal de formar els gentilicis sol ser el següent:

- Per supressió: suprimint la part final del topònim (*belga*, de Bèlgica; *kurd*, del Kurdistan).
- Per derivació progressiva: s’hi afeg un sufix (*elxà*, d’Elx; *xativina*, de Xàtiva).

Els sufixos de formació dels gentilicis més coneguts són:

Tenen flexió de gènere i nombre		Invariables	
Sufix	Exemple	Sufix	Exemple
-à, -ana	<i>elxà, elxana; africà, africana</i>	al-	<i>provençal, occidental</i>
-enc, -enca	<i>borrianenc, borrianenca; parisenc, parisenca</i>	-ar	<i>balear, peninsular</i>
-és, -esa	<i>anglés, anglesa; escocés, escocesa</i>	-eta	<i>lisboeta</i>
-í, -ina	<i>xativí, xativina; magribí, magribina</i>	-ita	<i>moscovita</i>
-er, -era	<i>paterner, patenera; salemer, salemera</i>	-ota	<i>cairota, xipriota</i>
-ny, -nya	<i>russafeny, russafenya; costa-riqueny, costa-riquenya</i>	-ing	<i>víking</i>
-ando, -anda	<i>benicarlando, benicarlanda</i>		
-ut, -uda	<i>castellut, castelluda; senyerut, senyeruda</i>		
-asc, -asca	<i>monegasc, monegasca</i>		
-eu, -(v)a	<i>eritreu, eritrea; jueu, jueva</i>		
-ó, -ona	<i>frisó, frisona; gascó, gascona</i>		
-ol, -ola	<i>espanyol, espanyola; mongol, mongola</i>		

LA COMPOSICIÓ

La composició és el procediment de formació de paraules que permet crear una paraula nova unint-ne dos o més de ja existents, les quals, independentment, tenen un significat propi. Així, si ajuntem el substantiu *aigua* i l’adjectiu *moll* obtenim el substantiu *aiguamoll*. Les paraules formades per composició s’anomenen paraules compostes o mots compostos.

Generalment, el significat d’una paraula composta està relacionat amb el significat de les paraules que la formen, per exemple: un *salvavides* és una persona que vigila els banyistes; però un *busca-raons* no és una persona que ‘busque’ la raó de res, sinó una persona inclinada a cercar motius de discussió, de disputa...